

Beleidsnotitie woonwagenstandplaatsen

Beverwijk- Heemskerk

Januari 2023

**gemeente
beverwijk**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Terugblik	3
2. Huidige situatie en behoeften in Beverwijk-Heemskerk	4
3. Woonwagenstandplaatsen in de regio	4
4. Beperkte ruimte biedt een beperkt perspectief	5
a. Toevoeging van standplaatsen op bestaande woonwagenlocaties	5
b. Vraaggericht bouwen	6
c. Andere gemeenten aan zet	6
d. Op termijn een nieuwe locatie	6
5. Toewijzingsregels bij nieuw toegevoegde standplaatsen	7
6. Belanghouders	7
a. Woonwagenbewoners	7
b. Wooncorporaties	8
c. Omliggende gemeenten en provincie	8
7. Van beleid naar uitvoering	8
Bijlage: samenvatting bijeenkomst met woonwagenbewoners 29 maart 2022	9

Registratienummer: D-088685

Inleiding

In 2018 heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de Handreiking gemeentelijk woonwagen- en standplaatsen gepubliceerd. Daarin doet het Rijk een beroep op gemeenten om standplaatsenbeleid te ontwikkelen dat recht doet aan de culturele identiteit van woonwagenbewoners. Aanleiding voor deze handreiking was de afname van het aantal woonwagenstandplaatsen in Nederland sinds de afschaffing van de Woonwagenwet in 1999. Gemeenten is gevraagd beleid vast te stellen voor woonwagens en standplaatsen als onderdeel van het woonbeleid. Dit beleid moet voldoende rekening houden met- en ruimte geven aan het leven van woonwagenbewoners.

Beverwijk en Heemskerk presenteren zich als één woongemeente. Er is één gezamenlijke woonvisie, er zijn gezamenlijke prestatieafspraken. Ook op het gebied van woonwagenstandplaatsen werken Beverwijk en Heemskerk nauw samen.

1. Terugblik

Beverwijk en Heemskerk hanteerden met het wegvallen van de Woonwagenwet in 1999 geen uitsterfbeleid. In 2009 is in Beverwijk het bezit van huurstandplaatsen in eigendom van wooncorporatie Pré Wonen gebracht, waarbij een deel van de voorraad in de sociale huur beschikbaar moest blijven. In de Broekpolder hebben beide gemeenten tussen 2011 en 2016 woonwagenstandplaatsen toegevoegd. De lokale behoefte aan standplaatsen was hiermee bijna volledig ingevuld. Rond de eeuwsisseling heeft Heemskerk alle standplaatsen verkocht aan de bewoners. Dit in het perspectief van de afschaffing van de Woonwagenwet, de overgang van het gemeentelijk Woningbedrijf naar een wooncorporatie en het afstoten van gemeentelijk vastgoed. Sindsdien telt Heemskerk alleen nog koopstandplaatsen. Beverwijk en Heemskerk tellen anno 2022 12 woonwagenlocaties met in totaal 107 standplaatsen. Op deze woonwagenlocaties wonen bijna 300 mensen.

Sinds 2016 ligt het accent op beheer, waarbij het aantal standplaatsen gelijk is gebleven. In de Woonvisie 2025 Beverwijk – Heemskerk ‘Een thuis voor iedereen’ hebben de gemeenten zich voorgenomen de behoefte aan woonwagenstandplaatsen opnieuw te inventariseren.

Dit behoefteonderzoek is in 2020 uitgevoerd in de vorm van enquêtes onder thuiswonende kinderen vanaf 18 jaar en spijtoptanten.¹ Enkele bewoners zijn betrokken bij de voorbereiding van het onderzoek. Daarnaast hebben bewonersbijeenkomsten plaatsgevonden om de resultaten van het onderzoek terug te koppelen (2021) en bewoners te informeren over voorgenomen beleid (2022). Daarbij was ruimte voor reacties en inbreng van bewoners en deze is betrokken bij deze notitie

Op basis van de resultaten van dit onderzoek, de bestuurlijke wensen en gesprekken met belanghebbenden waaronder bewoners, hebben Beverwijk en Heemskerk deze notitie opgesteld. In deze notitie wordt richting gegeven aan de uitbreidingsmogelijkheden voor woonwagenstandplaatsen.

¹ Onder spijtoptanten worden diegenen verstaan die zelf of waarvan hun voorouders aantoonbaar op een woonwagenlocatie hebben gewoond en graag terug willen keren naar een woonwagenlocatie

2. Huidige situatie en behoeften in Beverwijk-Heemskerk

In aansluiting op de handreiking van BZK hebben Beverwijk en Heemskerk in 2020 gezamenlijk een onderzoek uit laten voeren naar de behoefte aan woonwagendstandplaatsen. De resultaten van het onderzoek laten zien dat in Beverwijk en Heemskerk vraag is naar woonwagendstandplaatsen. Een samenvatting is weergegeven in tabel 1. Rekening houdend met natuurlijk verloop is er in Beverwijk een additionele behoefte van 2 tot 4 standplaatsen. De additionele behoefte in Heemskerk wordt geraamd op 17 tot 19 standplaatsen. Daarnaast is er een groep standplaatszoekenden die geen voorkeur heeft opgegeven voor Beverwijk of Heemskerk. Deze additionele behoefte is 23 standplaatsen. De gemeenten Beverwijk en Heemskerk beschouwen het voorzien in de behoefte als een gezamenlijke opgave.

	Aantal locaties	Aantal standpln	Standpln huur	Standpln koop	Aantal bewoners	Behoefte extra standpln tot 2025
Beverwijk	5	47	12	35	108	2-4
Heemskerk	7	62	0	62	189	17-19
Geen voorkeur Beverwijk of Heemskerk						23

Tabel 1 Overzicht kenmerken woonwagendlocaties Beverwijk en Heemskerk

Inwonende kinderen zoeken vooral een woonwagen op de huidige locatie. Hun behoefte richt zich met name op koopwagens en koopstandplaatsen. Vertrokken bewoners die terug willen keren naar een woonwagen, hebben geen voorkeur voor een specifieke woonplaats. Hun woonwens gaat voor de helft uit naar koopstandplaatsen en voor de helft naar huurstandplaatsen.

3. Woonwagendstandplaatsen in de regio

In Beverwijk en Heemskerk zijn relatief veel woonwagendstandplaatsen. Dit komt tot uitdrukking in het aantal woonwagendstandplaatsen per 1.000 woningen. Die ligt in Beverwijk op 2,4 en in Heemskerk op 3,8. Dat is hoger dan in omliggende gemeenten. Heemskerk behoort zelfs tot de 10 Nederlandse gemeenten met relatief gezien de meeste woonwagendstandplaatsen.

De gemeenten in Zuid-Kennemerland & IJmond (ZKIJ) werken regionaal samen. Zij maken afspraken in het kader van het Woonakkoord, onder andere over de huisvesting van specifieke doelgroepen. Woonwagendbewoners worden daarin ook genoemd, waarbij de verantwoordelijkheid in principe lokaal is. Als hier aanleiding toe is wordt regionaal afgestemd en uitgewisseld.

De verdeling van woonwagendstandplaatsen in de regio is als volgt:

Gemeente	Aantal locaties	Aantal standplaatsen	Standplaatsen per 1.000 woningen
Haarlem	11	95	1,2
Zandvoort	3	19	2,0
Bloemendaal	3	13	1,3
Heemstede	2	14	1,1
Velsen	3	70	2,2
Beverwijk	5	47	2,4

Heemskerk	7	67	3,8
Castricum	1	13	0,8
Uitgeest	1	5	0,9
Zaanstad	8	74	1,1

Tabel 2 Overzicht woonwagenlocaties en standplaatsen (Companen, herhaalmeting woonwagenstandplaatsen in Nederland, maart 2021)

Sommige gemeenten in ZKIJ zijn verder in hun beleidsontwikkeling dan anderen. Ook hebben sommige gemeenten meer woonwagenstandplaatsen dan anderen. Heemskerk en Beverwijk hebben relatief veel standplaatsen en daarmee ook een relatief grote vraag naar standplaatsen.

4. Beperkte ruimte biedt een beperkt perspectief

Beverwijk en Heemskerk zijn zich bewust van de moeilijke situatie van standplaatszoekers. Hetzelfde geldt echter ook voor andere zoekenden op de woningmarkt. Er is een groot tekort in alle categorieën en weinig ruimte voor nieuwe woningbouwontwikkeling in Beverwijk en Heemskerk. Om in de woningbehoefte te voorzien is bouwen in hoge dichtheden noodzakelijk. Ruimte voor het toevoegen van grondgebonden gezinswoningen, waaronder woonwagenstandplaatsen, is slechts beperkt beschikbaar. (Traditionele) woonwagenlocaties leggen een relatief groot beslag op de beperkte ruimte.

De gemeenten willen zich inspannen om binnen hun mogelijkheden tegemoet te komen aan de vraag naar extra standplaatsen. Dat is een ingewikkelde opgave, zeker op de korte termijn. Dit heeft alles te maken met de enorme vraag naar woonruimte in combinatie met een groot ruimtegebrek. Bovendien is de handelingsvrijheid van de gemeenten Beverwijk en Heemskerk beperkt tot het bestaande binnenstedelijke gebied. Daar is de eventueel geschikte grond meestal in bezit van derden. Ook strenge milieuregels maken het moeilijk om de bouwopgave uit te voeren. Pas als de beperkingen van bouwen binnen bestaand stedelijk gebied en milieuregels zijn weggenomen, worden de mogelijkheden voor uitbreiding van het aantal standplaatsen groter.

Rekening houdend met deze beperkingen gelden onderstaande kaders voor uitbreiding van standplaatsen.

a. Toevoeging van standplaatsen op bestaande woonwagenlocaties

Beverwijk en Heemskerk gaan in gesprek met bewoners van woonwagenlocaties om mogelijkheden voor toevoegingen op bestaande locaties te onderzoeken. De gemeenten staan ook open voor initiatieven voor inbreiding en verdichting op bestaande woonwagenlocaties van bewoners. De gemeenten denken mee vanuit een positieve grondhouding om deze initiatieven mogelijk te maken.

De gemeenten nodigen de woonwagenzoekenden uit om de beschikbare ruimte maximaal te benutten en af te stappen van standaardmaatvoeringen. Met de toepassing van kleinere standplaatsen en woonwagens kunnen meer standplaatszoekers worden geholpen. Op locaties met koopstandplaatsen is het onder voorwaarden (denk aan o.a. veiligheid, milieu, parkeren, infrastructuur) mogelijk om met inbreng van merendeels eigen grond een klein stuk gemeentegrond aan te kopen als dit leidt tot een extra standplaats.

We maken in de procedure onderscheid tussen uitbreiding met een standplaats op gemeentelijke grond en uitbreiding met een standplaats die merendeels op eigen erf plaatsvindt.

- Uitbreiding met inzet van gemeentelijke gronden beschouwen we in principe als de realisatie van een nieuwe standplaats. In dat geval geldt een uitgebreid participatieproces. Voor de toewijzing van nieuwe standplaatsen gelden de regels zoals opgenomen onder paragraaf 5 'Toewijzingsregels vrijkomende standplaatsen'. Er is een projectmatige aanpak nodig, zie onder paragraaf 7 'Van beleid naar uitvoering'.
- Uitbreiding met een standplaats die voornamelijk op eigen erf plaatsvindt, met maximaal 60m² gemeentegrond, beschouwen we in principe als een vergroting van de eigen standplaats. Voorwaarde is dat de initiatiefnemer zelf minimaal evenveel grond inbrengt voor de extra standplaats als de gemeente en de opstal ook voor minimaal de helft op eigen erf staat. Voor deze uitbreiding is een omgevingsvergunning nodig. Aan het verstrekken van een omgevingsvergunning zijn voorwaarden verbonden. Daarnaast dragen de initiatiefnemers zelf zorg voor een passend participatietraject met draagvlak van andere bewoners van de locatie. De initiatiefnemer bepaalt zelf wie de nieuwe bewoners worden, mits deze voldoen aan het afstammingsbeginsel (zie onder 5 'Toewijzingsregels vrijkomende standplaatsen').

b. Vraaggericht bouwen

De meeste standplaatsen in Beverwijk en Heemskerk zijn eigendom van de woonwagenbewoners. Ook de woonwagens zijn veelal particulier eigendom. Het aantal sociale huurwoonwagens is relatief beperkt. In Heemskerk zijn uitsluitend koopwagens en koopstandplaatsen. In Beverwijk bestaat 26 % uit huurwagens en huurstandplaatsen. De meeste vraag is er naar koopstandplaatsen met een koopwagen. De gemeenten willen vraaggericht bouwen en gaan in aansluiting op het behoeftenonderzoek daarom in eerste instantie uit van koopstandplaatsen. Als hier geen doelgroep voor is en er wel een actieve vraag is naar huurstandplaatsen, worden de mogelijkheden hiertoe met de doelgroep en de corporaties verkend.

c. Andere gemeenten aan zet

De vraag naar woonwagenstandplaatsen speelt niet alleen in Beverwijk en Heemskerk. Ook in de omliggende gemeenten is er een behoefte aan woonwagenstandplaatsen. Binnen de regio dragen Beverwijk en Heemskerk meer dan gemiddeld bij aan de huisvesting van woonwagenbewoners. Beverwijk en Heemskerk zien de opgave voor extra woonwagenstandplaatsen als een regionale opgave. Zij roepen de omliggende gemeenten (regio Zuid-Kennemerland/IJmond en de buurgemeenten) op, om nu een (extra) inspanning te leveren om te voorzien in standplaatsen. Daarom is afgesproken dat ook regiogemeenten die nog geen behoeftenonderzoek hebben gedaan dit gaan oppakken.

d. Op termijn een nieuwe locatie

De gemeenten blijven zoeken naar ruimte voor standplaatsen. Als er grond vrij komt vindt er altijd een integrale afweging over nieuwe bestemmingen plaats. Gemeenten willen daarnaast belemmerende factoren wegnemen om nieuwe locaties geschikt te maken voor woningbouw. Denk hierbij aan het wegnemen van hinder vanuit stikstof, fijnstof, geluid, milieuzoneringen en dergelijke. Een gemeente is daarbij veelal afhankelijk van derden. Met de provincie gaan de gemeenten bijvoorbeeld in overleg over de gemeentelijke contouren waarbinnen woningbouw mogelijk is. Nieuwe bouwlocaties kunnen dan ook perspectief bieden voor een nieuwe woonwagenlocatie. Het proces is vraagt om tijd en medewerking en zal naar verwachting op korte termijn nog geen locaties opleveren.

5. Toewijzingsregels nieuw toegevoegde standplaatsen

De toewijzing van een schaars goed als woonruimte vraagt om duidelijke regels en criteria en om een transparant proces. Een belangrijk element van de woonwagencultuur is dat de woonwagebewoners in familieverband kunnen leven. Zowel voor de koopstandplaatsen als voor de huurstandplaatsen zijn toewijzingsregels nodig. In geval van huurstandplaatsen ligt die verantwoordelijkheid primair bij de wooncorporaties en zullen zij hierover met bewoners in gesprek moeten gaan.

Uitgangspunt voor de toewijzing van standplaatsen is de verbinding van de toekomstige bewoners met de woonwagencultuur. Het afstammingsbeginsel 2018 is hierbij leidend. Daarmee wordt het advies van de Vereniging Behoud Woonwagencultuur in Nederland (VBWN) gevolgd. Deze definitie luidt als volgt:

Aan personen en hun afstammelingen wordt toestemming gegeven² om te wonen in een woonwagen indien zij kunnen aantonen dat zij of hun (voor)ouders in een woonwagen hebben gewoond tot 1 december 2018.

Wie komt in aanmerking voor nieuw toegevoegde koopstandplaatsen?

- Om koopstandplaatsen voor de woonwagengemeenschap te behouden, is in koopcontracten opgenomen dat de koper kan aantonen dat hij of zijn (voor)ouders in een woonwagen hebben gewoond tot 1 december 2018. Deze eis is gebaseerd op het afstammingsbeginsel en wordt in het koopcontract opgenomen in de vorm van een kettingbeding.

Volgorde van toewijzing van nieuw toegevoegde koopstandplaatsen

Indien meerdere kandidaten aan deze voorwaarde voldoen, geldt:

- Bewoners van de locatie waar de standplaats vrijkomt en bewoners die in de 5 jaar voorafgaand aan de datum waarop de standplaats vrijkomt, op de betreffende woonwagen locatie hebben gewoond, krijgen voorrang boven anderen.
- Indien meerdere kandidaten aan deze voorwaarden voldoen, wordt om de standplaats geloot.

Wie komt in aanmerking voor nieuw toegevoegde huurstandplaatsen?

Bij de toewijzing van huurstandplaatsen geven we de volgende richtlijnen mee aan wooncorporaties:

- Om huurstandplaatsen voor de woonwagengemeenschap te behouden moet de huurder kunnen aantonen dat hij of zijn (voor)ouders in een woonwagen hebben gewoond tot 1 december 2018. Deze eis is gebaseerd op het afstammingsbeginsel.

Volgorde van toewijzing van nieuw toegevoegde huurstandplaatsen

- Het toewijzingsbeleid van de wooncorporaties is van toepassing. Corporaties kunnen overwegen om de volgorde van toewijzing zoals opgenomen bij koopstandplaatsen ook te hanteren bij huurstandplaatsen.

6. Belanghouders

Woonwagebewoners

Woonwagebewoners willen wonen op een wijze die aansluit bij hun culturele identiteit. Dit betekent dat zij bij voorkeur in familieverband op een woonwagenlocatie willen wonen. De vraag naar

² In de oorspronkelijke definitie is sprake van 'vergunning verleend'. Aangezien Beverwijk en Heemskerk niet met een vergunningstelsel werken is de definitie aangepast.

standplaatsen is vele malen groter dan de mogelijkheden. Hierdoor kunnen bewoners elkaars concurrent worden of kunnen er tegengestelde belangen ontstaan over het gebruik van gronden. Bewoners vragen om heldere kaders, zorgvuldige communicatie en participatie van bewoners. De reacties en gemaakte afspraken tijdens de bijeenkomst op 29 maart 2022 zijn in de bijlage opgenomen.

Wooncorporaties

De wooncorporaties hebben tot taak om huishoudens met een laag inkomen te huisvesten. De corporaties Woonopmaat en Pré Wonen zijn werkzaam in Beverwijk en Heemskerk. Als er sprake is van huurwoonwagens worden de corporaties gevraagd om hierin te voorzien. Wanneer hier overeenstemming over is worden deze afspraken opgenomen in de uitvoeringsagenda bij de prestatieafspraken.

Omliggende gemeenten en provincie

Beverwijk en Heemskerk doen een nadrukkelijk beroep op de omliggende gemeenten met een relatief laag aantal woonwagenstandplaatsen, om een bijdrage te leveren aan het oplossen van de vraag. Daarover vindt overleg plaats met de gemeenten in de regio ZKIJ en met de overige buurgemeenten. De gemeenten binnen de regio ZKIJ voeren een behoefteonderzoek uit naar de behoefte aan woonwagenstandplaatsen. Op basis van de resultaten worden vervolgafspraken gemaakt. De provincie heeft een rol in geval gemeenten buiten bestaand stedelijk gebied een woonwagenlocatie willen ontwikkelen.

7. Van beleid naar uitvoering

De vertaling van het beleid naar toevoeging van extra standplaatsen vraagt om een transparant proces, een projectmatige aanpak en een helder afwegingskader. Het participatieproces met bewoners en omwonenden is een essentieel en integraal onderdeel van deze aanpak. Hiervoor is een projectleider nodig met specifieke deskundigheid.

Bijlage: samenvatting bijeenkomst met woonwagenbewoners van 29 maart 2022

- Beverwijk en Heemskerk informeren de woonwagenbewoners over de keuzes ten aanzien van het woonwagenbeleid voor de komende jaren. Beverwijk en Heemskerk realiseren zich dat zij slechts in zeer beperkte mate tegemoet kunnen komen aan de wensen van de bewoners. Maar dat geldt ook voor andere woningzoekenden. De realiteit biedt slechts zeer beperkte mogelijkheden voor uitbreiding.
- De woonwagenbewoners benadrukken het belang om in familieverband te kunnen wonen. Bij de toewijzing van vrijgekomen standplaatsen dient dit een rol te spelen. Dat geldt zowel bij vrijgekomen huur- als koopstandplaatsen.
- Woonwagenbewoners worden uitgenodigd om initiatieven aan te dragen voor verdichting op of uitbreiding van de huidige locatie. Beverwijk en Heemskerk beoordelen deze initiatieven vanuit de 'ja, mits-gedachte'.
- Indien sprake is van initiatieven voor nieuwe standplaatsen op bestaande locaties waarbij gronden niet in eigendom zijn van initiatiefnemers zullen gemeenten Beverwijk en Heemskerk een gesprek voeren met de bewoners van deze locatie over mogelijkheden voor extra standplaatsen op en direct aangrenzend aan de locatie. Doel is om zicht te krijgen op de problemen, vragen en mogelijke oplossingen per locatie.